

Warm water en kachelhoutjes

- De water- en vuurwinkel aan de Cappenersteeg -

Henny van Dolder-de Wit

Met een of meer kranen in huis waaruit net zoveel warm water stroomt als je nodig hebt, is het moeilijk voor te stellen dat dit vroeger als koopwaar werd verhandeld, vooral wanneer er grote hoeveelheden water nodig waren, zoals op maandag en dinsdag, vroeger de traditionele wasdagen. In die behoefte voorzagen de water- en vuurwinkels, waarvan er een, die van Lambertus van Leeuwen, in het begin van de twintigste eeuw was gevestigd in de Cappenersteeg nr. 4.

Bertus, geboren in 1875, trouwde met Cornelia van Vegten en het echtpaar kwam in 1907 vanuit Nieuwer Amstel met vijf kinderen naar Gouda, waar Van Leeuwen zich als kruidenier vestigde aan de Graaf Florisweg 30. In Gouda werden tussen 1909 en 1917 nog zeven kinderen geboren, waarvan één dochter na enkele maanden is overleden. Genoeg monden dus om te vullen en daar werkten Bertus en zijn vrouw dan ook hard voor.

Hij nam het winkeltje aan de Cappenersteeg, waarin op dat ogenblik geen droog brood te verdienen viel, over voor f75,-, de helft van wat de eigenaar er voor vroeg, inclusief een fornuisje waarin per keer 100 liter water kon worden gekookt. In de nacht van zondag op maandag was slapen er niet bij, dan werd er vast vooruit gestookt, want de klantenkring breidde zich zo snel uit dat Van Leeuwen per week vijf tot zesduizend liter water omzette, ongeveer 750 emmers. Huisvrouwen die in de buurt woonden haalden het water zelf, maar de waterstoker ging er ook met de handkar op uit. Daarop stonden tonnetjes die hij zelf had laten maken, van één en twee emmers inhoud, en daarmee trok hij de stad in. Per tonnetje betaalden de klanten vijftien cent. Zijn vrouw bezorgde heet water aan huis met emmers aan een juk. Het fornuisje was door het intensief gebruik al na enkele weken kapotgestookt; het werd vervangen door een ketel van 300 liter inhoud, die het ook al spoedig liet afweten. Pas toen er een gevaarte met een capaciteit van 1000 liter was geïnstalleerd bleek die ruimschoots te voldoen.

Ook voor kleine hoeveelheden warm water moest in elk huishouden steeds het fornuis worden aangemaakt. Het was dan ook veel gemakkelijker om even bij de water- en vuurwinkel langs te gaan. Dus kwamen 's middags huisvrouwen met een pannetje heet water halen voor de thee; voor één cent kregen zij er gratis een gloeiende turf - een dovekool - bij voor het stoofje.

Omdat heet water in grote hoeveelheden alleen maar op de twee traditionele wasdagen nodig was, zorgde Van Leeuwen voor wat bijbaantjes. Een daarvan was dat van 'porder': om vier uur 's nachts stond hij op om mensen, die vroeg naar hun werk moesten, te wekken. Dit kostte hen tien cent per week. Aan de huizen van zijn vaste klanten belde of klopte hij net zo lang tot hij antwoord kreeg. In de winter, als het gevaarlijk glad was op straat, maakte hij de tocht op kousenvoeten. Om zes uur wenkte alweer de volgende klus; dan ging het echtpaar ieder zijns weegs met emmers kokend water. Om de hoek van verschillende huisdeuren stond op een lege stoof een theepot met wat bladeren, waar het hete water werd opgegoten. In de stoof werd een kooltje vuur gelegd om de thee te laten trekken. De bewoners hadden zo altijd warme thee bij het ontbijt; zij betaalden per week vijf cent voor het water en vijf cent voor het vuur. Zo'n honderd klanten maakten van deze service gebruik.

Met zo'n werkijsver is het niet verwonderlijk dat de water- en vuurwinkel floreerde.

Er werden later ook brandstoffen verkocht. Een wagonlading hout, direct uit de bossen,

kostte f300,-. Tijdens de Eerste Wereldoorlog, toen het hout schaars was, bracht één lading hout wel f500,- op, maar daar moesten wel kleine onkosten af: tien gulden rijloon van het station naar de zagerij, waar het hout kort werd gezaagd, tien gulden voor het zagen en een tientje voor het vervoer naar de plaats van bestemming. Thuis hielpen de kinderen mee om de aanmaakhoutjes voor de kachels te 'bossen'. Tienduizenden bosjes vonden hun weg naar de klanten.

Geheel passend bij de aard van het bedrijf konden huisvrouwen ook wasmiddelen in het winkeltje kopen. Tijdens de Eerste Wereldoorlog kostte een stuk zeep 32 cent. Dat was tien cent duurder dan gewoonlijk, maar er kon gewassen worden! De winkel werd daarna overgenomen door de oudste knecht, maar dat werd geen succes.

Cornelia van Leeuwen-van Vegten overleed op 23 maart 1943. Haar man mocht het beleven dat hij in 1953 overgrootvader werd van een welgeschapen stamhouder!